ÖZELLEŞTİRME SÜRECİNİN İSTANBUL VE NEW YORK KAMUSAL MEKANLARINDA KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ¹

COMPARATIVE STUDY OF PRIVATIZATION PROCESS ON THE PUBLIC SPACES OF ISTANBUL AND NEW YORK CITIES

Elif KUTAY KARAÇOR

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce / Türkiye

Öz: Neoliberal ekonomi ile hız kazanan özelleştirme süreci kentsel mekanın yönetimi üzerinde etkili olmuş ve özellikle kamusal mekanlar metalaştırılmıştır. Bu durum kamusal mekanlar içerisinde kentlerin yeşil dokusunu oluşturan parkların sahipliğinin el değiştirmesine ve yönetim şeklinin değişmesine neden olmuştur. Kamusal mekana yapılan müdahaleler ve yönetim şeklinin değişmesi literatürde oldukça tartışılmış ve çeşitli gerekçeler ile bu sürece destek veren veya eleştiren araştırmacılar yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı, kamusal mekanın özelleştirilmesi konusunda en fazla öne çıkan ve tartışılan örnek olan Bryant Park-New York örneğinin özelleştirme sürecini ortaya koymak ve Türkiye Cumhuriyeti'nin en eski kamusal mekanlarından olan Maçka Demokrasi Parkı'nın özelleştirme süreci ile karşılaştırmaktır. Böylece, kamusal mekanlardaki özelleştirme sürecinin gelecek yıllardaki mekânsal etkilerinin öngörülmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özelleştirme, Kamusal Mekan, Bryant Park, Maçka Demokrasi Parkı

Abstract: The privatization process which was accelerated by the neo-liberal economy affected on management of urban spaces, and especially public spaces were commodified. This case has led to the change of ownership, and management of the parks from public spaces that constitutes green areas of the cities. Interventions in public spaces and the change of their management have been debated in the literature deeply, and the researchers have supported or criticized this process because of several reasons. The aim of this study is to reveal that privatization process of Bryant Park-New York that one of the most prominent case study in the subject of public space privatization, and to compare its privatization process with Macka Demokrasi Park that one of earliest public spaces in Republic of Turkey. Thus, it was targeted to predict the effects of privatization process of public spaces following years.

Key Words: Privatization, Public Space, Bryant Park, Macka Demokrasi Park

Doi: 10.17365/TMD.2016819758

(1) *Sorumlu Yazar: Elif KUTAY KARAÇOR, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Düzce / Türkiye, elif_kutay@hotmail.com Geliş Tarihi / Received: 02.02.2016 Kabul Tarihi / Accepted: 05.06.2016 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “ Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee ”*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1.GİRİŞ

Günümüzde kentlerin tanıtım ve reklam ihtiyacı, kentin düzenini bir bütün olarak etkilemekte ve kentler oldukça rekabetçi pazar yerleri olarak turizm ve yatırımı teşvik edecek birer ticari ürün şeklinde muamele görmektedir. Yönetim yaklaşımının da değişimine paralel olarak 20. yüzyılın sonunda kentsel yönetimin geleneksel formları da zayıflamaya başlamıştır. Kentsel girişimcilik ve kamu-özel ortaklığı kavramının öne çıkartılmasıyla neo-liberal eğilimler, kent merkezlerini metalaşmış tüketim mekanları olarak görmekte ve özelleştirilmiş yönetim stratejilerini teşvik etmektedirler (Graham ve Aurigi, 1997). Özelleştirme sürecinin kentsel kamusal mekanlardaki etkisi özellikle neo-liberal politikaları benimseyen bir çok ülkede görülmekle birlikte, sürecin ilerleyişi ve gerekçeleri uygulamada farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, kamusal mekanın özelleştirilmesi konusunda en çok öne çıkan ve tartışılan örnek olan Bryant Park-New York örneğinin özelleştirme sürecini ortaya koymak ve bu süreci Türkiye'nin yine en eski kamusal mekanlarından olan Maçka Demokrasi Parkı'nın geçirmekte olduğu süreç ile karşılaştırarak, kamusal mekanlardaki özelleştirmenin gelecek yıllardaki mekânsal etkilerini öngörmektir.

2.KAMUSAL MEKANIN ÖZELLEŞTİRİLMESİ

Kamusal mekanlar, cinsiyet, gelir durumu, etnik yada dinsel yapı gözetilmeksizin herkese açıktır-

lar. Sosyo-kültürel açıdan kamusal mekanlar sosyal karşılaşma ve iletişim yerleri olarak tanımlanmaktadır. Politik açıdan kamusal mekanlar bireylerin kamusal yaşama katılabildiği yerlerdir. Sosyo-kültürel açıdan ise kamusal mekanlar özellikle de kamusal parklar insanların karşılaşp etkileşimde bulunduğu, bilgi alışverişi yaptığı yerler olarak öne çıkmaktadır. Kamusal mekanlardan parklar için geleneksel ve güncel iki görüş bulunmaktadır. Geleneksel görüşe göre özellikle kentsel alanda yer alan parklar, rekreasyonel aktiviteler için var olan mekanlardır. Güncel görüşe göre ise, geleneksel görüşün ötesinde kentlilere ve kentsel politikanın ilkelelerine yaşamsal katkı sağlarlar (iş olanakları, kamu sağlığı ve toplumsal birlik gibi,..) (Daneshpour ve Mahmoodpour, 2009).

Tüm dünyada yaşam koşullarının değişmesine de paralel olarak küreselleşme, kentlerdeki kamusal mekanların yönetimi, sahipliği ve kullanımını zaman içerisinde değiştirmiştir ve bu durum kamusal mekanların sonunu getirdiği gerekçesi ile oldukça eleştirilmiştir. Carmona (2010)'nın da belirttiği üzere bazı araştırmacılar, kamusal mekanlara aşırı derecede müdahale olduğunu ve bunun sonucunda kamusal mekanların homojenleşerek metalaştığı görüşüne sahiptirler. Sennett (1996) kamusal insanın ve kamusal kültürün çöküşünden bahsetmiş, sosyal, ekonomik ve politik değişimlerin insanların yaşantılarını özelleştirdiğine ve sosyal yaşantılarını da olumsuz yönde etkilediğine değinmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Bununla birlikte bazı araştırmacılar ise, kamusal mekanların deneyimlediği düşüşün doğru olmadığına dikkat çekmiş (Carr ve ark, 1992; Loukaitou-Sideris ve Banerjee, 1998) ve kamusal mekanların gerçekte hiçbir zaman idealize edilen demokratik, çeşitlilikleri içeren ve toplumun tüm sınıflarına açık bir mekan olmadığını belirtmişlerdir. Bu kapsamda, Jacobs (1961) ve Gehl (2011) gibi kent bilimcileri kamusal mekanlara yetersiz derecede müdahale edildiğini, kullanımının artırılması, güvenliğinin sağlanması, fiziksel tasarımı ve yönetiminin geliştirilmesi gibi hususlar üzerine dikkati çekmeye çalışmışlardır.

Dünyanın çeşitli yerlerinde birçok kentte modernleşme süreçlerinin bir sonucu olarak kamusal mekanlar olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Bu süreçlerden birisi olarak görülen özelleştirme, kentsel mekanın yaşayanları, turistleri ve ziyaretçileri tarafından kullanılan kamusal mekanlarını tehdit etmektedirler (Mierzejewska, 2011). Özelleştirmenin en son örneklerinden biri olarak kamusal parkların yönetimi ve gelişiminin özel sektör tarafından yapıldığı görülmektedir. Geniş açık alanlara oranla kent paklarının iyileştirilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Genellikle belirli bir kamusal mekana özel bir yatırımcı grup tarafından yapılan yatırım süreci başlangıçta kar amacı gütmemiştir. Bir gelişme planı hazırlanır, ödenek bulunur, kamu kuruluşunun kontrolünde gelişme sağlanır ve kar amacı gütmeyen yönetim organizasyonu sağlanır (Kim, 1987).

Özellikle son 30 yıldır kamusal mekanların özelleştirilmesi, kamusal mekanlar için geliştirilen politikalar, kamusal mekanın yeniden tasarlanması ya da tamamen kapatılması gibi eylemler vasıtasıyla oldukça ön plana çıkmıştır. Özellikle merkezi iş alanlarının geliştiği bölgelerde kamusal mekanların kontrolü artmakta ve erişimleri de oldukça zorlaşmaktadır. AVM'lerin ve yeni yerleşim alanlarının gelişmesi, koruma-korunma endişesini ortaya çıkarmış kamusal mekanlara erişimi kısıtlamıştır. Özel sektörün güç kazanması ve kamusal mekanlarda söz sahibi olması ise, hem yerel yönetimler hem de kent sakinleri tarafından da çoğu kez destek görmektedir (Low, 2006). Güçlü bir planlama kontrolü olmaması durumunda yerel yöneticiler ve kamu otoriteleri kamusal mekanlarda sorumluluk almak istemekte ve özelleştirme kaçınılmaz olmaktadır (Carmona, 2010). Loukaitou-Sideris ve Banerjee (1998)'ye göre, postmodern sürecin bir sonucu olarak mekanların parçalanması, çevrelenmesi ya da bölünmesi kontrol edilmesini ve korunmasını da kolaylaştırmaktadır. Böylece gündelik yaşantıda hoşlanılmayan gerçekliklerin (fakirlik, evsiz insanlar, ihmal edilmiş ve bozulmuş alanlar) kontrolü ve izlenmesi sağlanmaktadır. Nitekim, Mitchell (1995)'e göre, günümüzde plancılar kamusal mekanların özelleştirilmesinin arkasındaki nedenin politik, eğlence yada insanlar arasında etkileşim kurmaktan çok güvenlik talebi nedeni ile gerçekleştiğini düşünmektedirler.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

3. Çalışma Alanları

3.1.New York - Bryant Park Örneği

New York'un öne çıkan rekreasyon alanlarından biri olan Bryant Park 1871 yılında tasarlanmış ve bitişğinde yer alan New York Kütüphanesinin de kurulmasıyla önem kazanmıştır. Ancak sonraki yıllarda, dönem dönem çeşitli problemlerle karşılaşmıştır. 1930'larda işsizler, 1960'larda soyguncular, 1970'lerde ise uyuşturucu satıcıları ve kullanıcıları parkın istenmeyen ziyaretçileri olmuşlardır (Şekil 1). Cinayet, tecavüz, hırsızlık gibi ciddi suçlar bu parkta işlenmiş ve parktaki kullanımlar zarar görmüş, park bir çöp yığınınına dönmüştür. Parkın fiziksel yapısı da (cadde seviyesinden yüksek olması ve New York kütüphanesinin arkasında yer alması gibi) suç mahali olmasını kolaylaştırmıştır. Tasarım açısından, park içerisindeki ölü noktalar ve ağaçlar altındaki gizli köşeler problemli bulunmuştur. Yaşanan tüm bu problemlere rağmen, 1970'lerde New York Kent Yönetimi tarafından yapılan tasarruflar güvenlik, itfaiye ve temizlik gibi daha zorunlu görülen kalemlere aktarılmıştır. O dönemde New York kent yönetiminin bütçesi, çalışan personelin maaşları ile parkın temel hizmetlerini karşılamaya ancak yeterli gelmiştir. 1970'lerde kamusal sektörün yaşadığı bu zorluklara karşın Bryant Park'ın etrafı özel sektöre ait ofis alanları ve gökdelenler ile dolmuştur. Bu iş merkezleri tarafından New York Kütüphanesi'ne yapılan yardımlar neticesinde kütüphane yönetimi tarafından 1980 yılında, Rockefeller Brothers

ve Henry Luce Kuruluşlarınca verilen ödenekler ile Bryant Park Restoration Corporation (BPRC) kurulmuştur. BPRC, parkın restorasyon çalışmalarına duvar yazılarının temizlenmesi, çöp yığınlarının kaldırılması ve çalı ile ağaçların budanması işleri ile başlamıştır. Aynı zamanda sanat sergileri ve müzik etkinlikleri düzenleyip yemek satıcılarını da alana getirerek çeşitli açık hava etkinlikleri düzenlemişlerdir. Parkın fiziksel ve güvenlik açısından geliştirilmesi parkın pozitif algılanmasını sağlamış, kullanım oranını artırmış ve suç oranlarını düşürmüştür. 1983'te BPRC uzun vadeli yönetim planı hazırlamış, park yönetimi ve New York Kütüphanesi'nden de destek almıştır. Hazırlanan plana çeşitli kurumlar ve kamu kuruluşları da (Community Board, The City Planning Commission, The Board of Estimates, The Landmark Preservation Commission, The Art Commission) dahil olmuştur (Kim, 1987).

Şekil 1. Bryant Park'ın 1931 Yılında Havadan Görüntüsü (Anonim, 2016)

1988 yılında kent yöneticileri BPRC'nin Bryant Park için hazırladığı yeni mekansal planını uygulayarak, parkın caddeden görünürliğini ar-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tırmış, park içerisindeki Fransız Bahçesi'nin tasarımını zenginleştirmiş, yaya yolları ile aydınlatmayı geliştirip onarmıştır. BPRC'nin planı aynı zamanda parktaki anıtların onarılması ve tuvaletlerin renovasyonunu da içeren bir plan olmuştur. Ayrıca, 2 adet restoran ve aktivitelerin gerçekleştirilip parka gelir getirecek 4 adet büfe tasarımı da aynı yıl onaylanmış, 1990'larda bu işletmeler açılmıştır (Anonim, 2013).

1992'de medya, kent bilimcileri ve kentlilerden büyük övgüler alarak yeniden açılan parka Urban Land Institute "Başarılı bir park başarılı bir mahalle demektir" sözüyle övgüde bulunmuştur. Parkın yenilenmesi için ödenek sağlayan iş çevresi ise şu anda yüksek kira oranları ve emlak değerleri ile kar elde etmektedir (Anonim, 2013).

Parkın kullanımına ilişkin bazı kural ve yasaklar tüm New York kent parklarında olduğu gibi bu parkta da mevcuttur. Park içerisinde sigara ve alkol kullanımı, yüksek sesle müzik dinlenmesi, çöplerin etrafa atılması gibi genel yasakların haricinde, park yönetiminin para kazandığı etkinlikleri de ziyaretçilerin kendi imkânları ile yapması yasaklanmıştır. Bunlar arasında organize top oyunlarının oynanması, izinsiz etkinlik düzenlenmesi, bisiklet, kaykay ve patene binilmesi de yasaktır. Bu etkinlikler için park içerisinde alanlar mevcut olup para kazanıldığı için kamunun kendi halinde alandan özgürce yararlanması sınırlandırılmıştır. Bunun dışında ücrete dayalı diğer kullanımlar ise, atlıkarınca, bir Fransız top oyunu olan pétanque, satranç & tavla, masa

tenisi gibi kullanımlar olup, belirli bir ücret karşılığında kullanıma açıktır.

Bryant Park literatürde kamusal mekanların özelleştirilmesi hususunda tipik bir örnek kabul edilmektedir. Nitekim Madden (2010), Bryant Park'ın özellikle 1980 ve 1990'larda kamusallığın düşüşü ve özelleştirmenin yükselişini çok iyi bir şekilde yansıttığını belirtmiştir. Bryant Park, içerisindeki ticari aktivitelerden elde edilen gelirin oldukça artması sonucunda, özelleştirmenin gücünün kamusal mekanlarda bir simgesi olarak görülmüştür. Kamusal mekanlar açısından temel sorun, daha önceden yerel yönetimler tarafından kontrol, yönetim ve bakım gibi temel görevler üstlenilirken, kamu-özel ortaklığı girişimi ile birlikte özel işletmeciler tarafından sahiplenilip yönetilmekte ve bu durum mekana erişim ve aktivite olanakları açısından sorun teşkil etmektedir (Carmona, 2010).

3.2.İstanbul – Maçka Demokrasi Parkı Örneği

İstanbul'da Şişli İlçesi sınırları içerisinde yer alan Maçka Parkı bir vadi boyunca uzanmakta ve kentsel rant açısından oldukça değerli bir arazi içerisinde yer almaktadır. Park, Dolmabahçe Sarayı, İnönü Stadyumu, İstanbul Teknik Üniversitesi'ne ait Maçka ve Taşkışla yerleşkeleri, Hilton Oteli, Lütfü Kırdar Kongre Merkezi, Cemil Topuzlu Açık Hava Tiyatrosu, Cemal Reşit Rey Konser Salonu gibi kentin kimliği ve turizm potansiyeline katkı sağlayan önemli yapı ve kullanımlar ile çevrelenmiştir (Şekil 2).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. 1937 Yılına Ait Taksim-Maçka Büyük Yeşil Alanı Planı (Anonim, 2012)

İlk olarak 1930'lu yıllarda tüm Türkiye için örnek bir yeşil alan sistemi örneğinin oluşturulması amacıyla modernist planlamaya hizmet edecek şekilde ve hedeflenen modern toplumsal yapıyı şekillendirecek bir misyon yüklenerek bugünkü parkın da içerisinde bulunduğu Taksim-Maçka Büyük Yeşil Alanı Projesi geliştirilmiştir. Plana göre, Park'tan Boğaz'ı algılayıp kent merkezinden Boğaz kıyısına doğru açılabilmek mümkün olacak ve böylece Taksim, Dolmabahçe'ye bağlanacaktır (Anonim, 2012; Gül, 2009). Ancak, 1950'li yıllarda İstanbul'un hızla göç alması neticesinde parkın da bulunduğu büyük yeşil alan parçalanmış ve geriye Gezi Parkı ile Maçka Demokrasi Parkı kalmıştır. Ayrıca büyük yeşil alanın bir kısmı 1950'li yıllarda gazino ve lunapark olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1970'li yıllarda ise park bakımsız kalarak kullanılamaz hale gelmiş ve 1980 sonrası benimsenen liberal politikaların da katkısı ile parkın bulunduğu alan

turizm bölgesi ilan edilmiştir. Ancak, bu durum parkın kurtarılması için yeterli olmamış ve suçlular ile evsizler tarafından mesken haline dönüşen park, 1990'larda yeniden planlanarak projelendirilmiştir. Bu proje ile parkın bulunduğu vadi üzerinden geçirilen teleferik sayesinde Nişantaşı-Taksim arasında yaya erişimine de önemli bir katkı sağlanmış ve 1990'lı yıllarda yeniden tasarlanan park içerisinde canlılığın sağlanması ve parkın gözlenip izlenmesi ve böylece daha güvenli olarak algılanması amacıyla tasarlanan kır kahvesi gibi yapısal kullanımlar, ihale yolu ile özel işletmelere devredilmiştir. Bu yapılar ise zaman içerisinde bar, restoran gibi kullanımlara dönüşüp kontrollü giriş çıkışlara sahip olmuştur (Karakeçili, 2015).

1950'li yıllarda gazino ve lunapark olarak kullanılan bölüm günümüzde özel bir işletme tarafından yönetilmekte olup, Maçka Demokrasi Parkı'ndan bağımsız olarak büyük bir otopark ile çeşitli müzikal aktivite ve konserlere ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca günümüzde 1930'lu yıllarda yapılan planın aksine bu yeşil alanın bir kısmı içerisinde spor salonu ve sinemanın da bulunduğu bir AVM yapılmış durumdadır. Ulusal basında ise yeşil alan içerisinde bir AVM'ye nasıl ruhsat verildiği kısa süreli de olsa tartışılmıştır (Anonim, 2004).

Parkın 1970 ve 1980'li yıllarda büyük bir çöküntü alanı haline gelmesinde kamusal mekanların yerel yönetimler tarafından bakım, kontrol ve denetimlerinin yeterince yapılmaması etkili

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olmuştur. Bu durum parkın özel işletmeler tarafından kontrol altına alınmasını kolaylaştırmıştır. Parkı çevreleyen Nişantaşı ve Maçka Mahalle’lerinde üst gelir gruplarının yaşıyor olması park içerisinde ve çevresinde açılan işletmelerin de üst gelir gruplarına hitap etmesine yol açmıştır. Bu durum sosyal ayrışmayı ortadan kaldırması beklenen parkların giderek ayrışma mekanlarına dönüşmesini sağlamıştır.

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Özelleştirme ve küreselleşme, kamusal mekanı da içeren sosyo-ekonomik yaşamın birçok yönünü etkileyen süreçlerdir, böylece kentin mekansal-fonksiyonel yapısı ve kentlilerin yaşam kalitesi bundan etkilenmektedir. Kamusal mekan, öncelikle yerel yöneticilerin kontrolünde olup, kentlilere erişim garantisinin sağlanması gerekmektedir. Böylece sosyal çeşitlilik sağlanarak, zayıf sosyal grupların da farkındalığı sağlanabilir (Mierzejewska, 2011). Bununla birlikte, maalesef yerel yöneticiler aksi bir tutum sergileyerek kamusal mekana erişimi kısıtlamakta bunda da özelleştirmeyi bir araç olarak kullanmaktadır. Örnek alan olarak değerlendirilen her iki metropolde de kamusal mekanların dönemsel süreçlerle birlikte farklı nedenlerle dahi olsa özelleştirilerek kamusal erişim kısıtlılığına yol açtığı belirlenmiştir. Her iki örnek alanda da özelleştirme sayesinde parkın kalitesi artırılıp suç çevresi olma niteliğinden uzaklaşması önemli bir avantaj olarak görülürken, birçok aktiviteye katılımın ücrete dayalı olması ise dezavantaj

oluşturmaktadır. Her iki örnek alandaki kullanımların ücrete dayalı olması, kamusal alan tanımında geçen “herkese” açık olması durumunu kısıtlamakta, gelir seviyesi açısından ayrışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kamusal mekanlardaki çöküş, yerel ve merkezi yönetimlerin yetersizliği ve tüm uluslararası ekonomiyi birbirine eklemleyen küresel oluşumlar, kamusal mekanlar içerisindeki parklara olan bakış açısını da etkilemiş, modern toplumu üreten ve seküler yaşama da katkı sağladığı düşünülen parklar, sermaye aracı haline dönüşmeye başlamıştır. Ancak, kamusal mekanlarda yönetim ve kontrol kaynaklı problemlerin, mekanın sahipliliğinin el değiştirmesi ile çözülebileceği inancından kurtulması gerekmektedir. Kamusal mekanlar içerisinde özellikle de yeşil alanlara erişim bir ayrıcalık değil, temel bir hak olarak kabul edilmelidir. Aksi takdirde, mekânsal ve sosyal ayrışmalar, dünyanın bir çok yerinde görülen sosyal patlamaları artırabilir.

KAYNAKÇA

ANONİM, (2004). Maçka Demokrasi Parkı.

<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=137638> Erişim tarihi: 26.05.2016

ANONİM, (2012). Taksim Meydan Düzenlemesi – TMMOB Peyzaj Mimarları Odası İstanbul Şubesi http://www.peyzajmimoda.org.tr/resimler/ekler/2ed1e6976d7f22d_ek.pdf Erişim tarihi: 26.05.2016

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ANONİM, (2013). Bryant Park. <http://www.bryantpark.org/about-us/today.html> Erişim tarihi: 13.04.2013

ANONİM, (2016). Bryant Park Görünüşü. <https://www.nycgovparks.org/about/history/before-they-were-parks/manhattan> Erişim tarihi: 28.05.2016

CARMONA, M., (2010). Contemporary Public Space: Critique and Classification, Part One: Critique, Journal of Urban Design, 15(1), 123–148.

CARR, S., FRANCIS, M., RIVLIN, L. G. VE STONE, A. M., (1992). Public Space. Cambridge University Press, Cambridge

DANESHPOUR, Z. A., VE MAHMOODPOUR, A., (2009). Exploring The People's Perception of Urban Public Parks in Tehran. Real Corp 2009 Proceedings: Cities 3.0 – Smart, Sustainable, Integrative

GRAHAM, S., VE AURIGI, A., (1997). Virtual Cities, Social Polarization, and The Crisis in Urban Public Space. The Journal of Urban Technology, 4(1), 19-52

GEHL, J., (2011). Life Between Buildings: Using Public Space. Island, New York

GÜL, M., (2009). Emergence of Modern Istanbul: Transformation and Modernisation of a City. LB Tauris Publishers. New York

JACOBS, J., (1961). The Death and Life of Great American Cities. Vintage Books, London

KARAKEÇİLİ, D., (2015). Gezi Parkı Eylemleri ile Birlikte Maçka Demokrasi Parkı'nın Kullanım ve Anlam Açısından Dönüşümü. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tasarım Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

KIM, J., (1987). Privatization of Public Open Space: Public Process and Private Influence. Massachusetts Institute of Technology. Thesis of Doctor Philosophy in Urban and Regional Studies

LOUKAITOU-SIDERIS, A., ve BANERJEE, T., (1998). Urban Design Downtown: Poetics and Politics of Form. University of California Press, California

LOW, S., (2006). How Private Interests Take Over Public Space: Zoning, Taxes, and Incorporation of Gated Communities. The Politics of Public Space. Editors: S. Low & N. Smith. Routledge, New York

MADDEN, D. J., (2010). Revisiting The End of Public Space: Assembling The Public in an Urban Park. City & Community, 9(2), 187-207

MIERZEJEWSKA, L., (2011). Appropriation of Public Urban Space As an Effect of

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Privatisation and Globalisation. Quaestiones
Geographicae, 30(4), 39-46

Association of American Geographers, 85(1),
108-133

MITCHELL, D., (1995). The End of Public
Space? People's Park, Definitions of The
Public, and Democracy. Annals of The

SENNETT, R., (1996). Kamusal İnsanın Çöküşü.
İstanbul: Ayrıntı Yayınları

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Today, promotion and advertising needs of the cities affect the urban layout as a whole, and the cities are treated as commercial products that will encourage tourism and investment. At the end of the 20th century, traditional forms of urban government have also started to weaken according to the change in governmental approach. Neoliberal tendencies approach the urban areas as commodified consumption spaces by bringing forward the concept of urban entrepreneurship and public-private partnerships, and also encourage the privatized management strategies. Although, the effects of privatization process on the urban public spaces have been observed in the countries that adopted neoliberal policies, progress, and rationale of the process are differentiated in practice. The aim of this study is to reveal that privatization process of Bryant Park in New York City that one of the most prominent and discussed example on the subject of privatization of public spaces, and to predict spatial effects of privatization process in public spaces following years by comparing with the privatization process of Macka Democracy Park. Especially last thirty years, privatization of public spaces and the policies which are developed for public spaces quite become important through the actions such as redesigning public spaces or completely being closed. The control of public spaces are increased and their access is restricted especially in central business districts. The development of shopping malls and new residential areas revealed the concerns about safety and access to public spaces are restricted. The strengthening of the private sector and having an authority of them over public places are often supported by local governments and city inhabitants. In the absence of a strict planning control, local governments and public authorities do not want to take responsibility of public spaces, and privatization becomes inevitable. As a result of the postmodern process, fragmentation, and division of spaces or enclosing of them, simplify their control and protection. Thus, undesirable realities of urban life could be watched and controlled. Besides, according to the several researchers, today's planners consider about the reason of why privatization of public spaces is caused by safety needs rather than political or socialization needs. Bryant Park is accepted as the typical example of the privatization of public spaces in the literature. Besides, it was indicated that Bryant Park strongly reflects the decrease of publicness and increase of privatization, especially in the 1980s and 1990s. As a result of considerable increases in the revenues from commercial activities, this park is seen as a symbol of privatization in public spaces. The main problem for the public spaces, while the basic tasks such as control, management, and maintenance previously were undertaken by local governments, henceforwards together with public-private partnership initiatives they

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Mayıs / Haziran / Temmuz / Ağustos 2016 Sayı: 08 Yaz Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

May / June / July / August 2016 Issue 08 Summer

ID:114 K:153

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

are managed by private investors. Macka Demokrasi Park that located in Sisli District of Istanbul extend across a valley, and it is located in a land that quite valuable in terms of urban rent. The park is surrounded by important buildings and usages that contribute to city identity and tourism potentials such as Inonu Stadium, Macka and Taskisla campuses of Istanbul Technical University, Hilton Hotel, Lutfi Kirdar Congress Center, Cemil Topuzlu Open Air Theatre, Cemal Resit Rey Concert Hall. Firstly in the 1930s, Taksim-Macka Green Space Project that includes today's Macka Democracy Park has been developed to the create an example of a green space system for The Republic of Turkey. This green system was planned with a mission to serve for modern planning and to shape desirable modern social structure. According to this plan, The Bosphorus was to be watched and accordingly the connection to the sea have to be provided. However, this green system was fragmented in the 1950s' resulting from rapid migration of Istanbul, and only Gezi Park and Macka Demokrasi Park are left as green spaces. Furthermore, some part of this green areas was started to use as casinos and amusement park. Insufficient maintenance, control and inspection of public spaces that provided by local governments between 1970s' and 1980s' has been effective on the becoming of depression area of the park. These conditions have facilitated was taken under the control of the park by private investors. Surrounding of the park by Nisantasi and Macka neighborhoods which are inhabited by the upper-income groups led to the opening of several facilities in and around of the park serving for upper income groups. This situation has provided the turning of the parks into a segregation spaces, while expected to eliminate social segregation. Privatization and globalization are the processes that influence on many aspects of the socio-economic life including the public space. Thus, the spatial-functional structure of the cities and quality of life of the citizens are affected by these processes. Even though they have different reasons, it was determined that the access of public spaces are restricted in the both metropolis because of the privatization process. While the increased design quality and being away from to be environmental crime are seen as an important advantage, participate in several activities based on fee become a disadvantage for both case studies. The activities that based on the entrance fee restricts to be "open to all" on the definition of public space, and it may lead to the social segregation in terms of income level. The access to green areas from public spaces should not be considered as privilege, but a fundamental right. Otherwise, spatial and social segregation can increase social explosion as seen in several parts of the world.